

UNIVERSITAT DE BARCELONA

**DEPARTAMENT DE MÈTODES D' INVESTIGACIÓ I DIAGNÒSTIC EN
EDUCACIÓ**

**Programa de Doctorat: Qualitat Educativa en un Món Plural
(Bienni 2002- 04)**

TESI DOCTORAL

**CAP A UN CURRÍCULUM INTERCULTURAL A
PRIMÀRIA. LA INVESTIGACIÓ-ACCIÓ COM A
METODOLOGIA I LA CANÇÓ COM A
DESENCADENANT DEL CANVI**

Doctoranda: Olga Gonzàlez Mediel

Directores: Dra. Mª Àngels Marín
Dra. Marta Sabariego

Barcelona, 2008

CAPÍTOL 10.- 3ª FASE:

VALORACIÓ DE LA INCIDÈNCIA I PERMANÈNCIA DEL CANVI

INTRODUCCIÓ

Intentarem en aquest capítol donar resposta als objectius previstos per a aquesta darrera fase del procés investigador, que recordem van ser:

- Descriure la valoració general del professorat implicat sobre l'experiència.
- Conèixer els efectes del treball investigador en la formació i pràctica professional del professorat implicat.
- Valorar els efectes en l'alumnat de l'experiència investigadora.
- Analitzar l'impacte en la resta de professorat i en el centre.

Amb la intenció de recollir la valoració de la incidència del canvi per part de la comunitat educativa, en aquesta última fase de la investigació es treballa, bàsicament, des de l'anàlisi de dades qualitatives amb el suport del programa informàtic Atlas-ti de les entrevistes realitzades al professorat participant i no participant un cop acabada l'experiència. També afegirem l'anàlisi de documents del centre que s'han vist afectats per l'experiència intentant demostrar l'evolució qualitativa cap el nostres interessos inicials i que queden palesos en el projecte d'innovació docent presentat per l'equip directiu i acceptat posteriorment pel claustre de l'escola.

Resumint, podríem dir que volem conèixer, en aquest capítol, el impacte del nostre treball d'investigació en els tres grans elements de la comunitat escolar: professorat, alumnat i centre.

Per últim, presentem una reflexió final corresponent a aquesta última fase del procés investigador.

1. GRAU DE SATISFACCIÓ GENERAL AMB L'EXPERIÈNCIA PER PART DEL PROFESSORAT PARTICIPANT

Abans d'entrar més acuradament en l'anàlisi de les diferents dimensions mesurades quant a l'impacte del procés investigador, recollim les **valoracions generals** respecte al grau de satisfacció del professorat participant un cop acabada l'experiència.

Entenent que plantejem el paper del professorat com a investigador (Kemmis i McTaggart, 1988), ens interessa també fer-nos resó de l'avaluació del propi professorat participant durant el procés d'aplicació de l'experiència.

La valoració del professorat participant ha estat molt positiva, encara que hi **havia persones que ja tenien molt clar que podria ser molt interessant des del començament, i d'altres que s'han anat convenent durant el procés d'investigació.** Destaquem alguns paràgrafs que demostren aquesta satisfacció.

...“des del començament m'ha semblat interessant”... “la meva sensació és molt de plaer, molt agradable”... “per a mi ha estat tot molt sorprenent ...descobrir amb els nens coses que desconeixia”. (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:1)

“com a experiència ha esta una experiència positiva perquè la conclusió és que ha funcionat molt bé , ha tingut una bona rebuda...”(P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:1)

“... satisfacció si perquè ho he pogut fer...” ,”... he quedat molt satisfeta de com ells ho han viscut...la veritat. satisfacció, la veritat que si.” (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:1)

“Penso que ha estat molt bé, personalment i pels alumnes, molt gratificant...”

professionalment era un buit que tenia i ara l'he anat omplint". (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:1)

A banda dels comentaris generals positius, **el professorat destaca la seva satisfacció pels diferents efectes que ha tingut l'experiència en ells mateixos i/o en el seu alumnat.**

Cadascun dels mestres participants destaca especialment algun aspecte com a més satisfactori, (recordem que, més endavant, a tots i totes se'ls demanarà explícitament l'opinió sobre diversos elements comuns).

El Francesc destaca sobretot la dinàmica diferent que s'ha portat amb el grup, i agraeix l'oportunitat de tenir experiències que trenquen la rutina i fan conèixer elements que d'altra manera no apareixerien.

"De fet l'experiència ha estat, potser..., caldria deixar constància de lo enriquidora que ha estat, enriquidora al nivell de que moltes coses no estaven prou previstes, si que estaven previstes a nivell de que seria enriquidor, variat, divertit, però a mesura que s'ha anat desenvolupant sorgien elements que encara l'han fet molt més atractiu i molt més motivador".(P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:1)

La Maite, d'altra banda, justifica la bondat de l'experiència **en el clima que s'ha creat a la classe.**

.. "amb l'alumnat pel canvi intercultural que pot arribar a suposar" (P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:1)

Creu necessari fer accions d'aquest tipus perquè constata que al currículum no hi ha encara gaires continguts de caire intercultural.

"... encara ben bé no estan recollits al currículum aquest tipus de continguts" i creu que: "...això pot arribar a fer que hi hagi un canvi d'actituds significatives als nens..." (P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:1)

El cas de **la Pilar** és l'exponent més clar de convenciment durant el procés, tal com ella mateixa diu.

"...Si estic contenta?, molt...molt perquè ha estat un procés...". (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:1).

Destaca però la feina de formació i preparació de recursos que s'han de fer per aconseguir que el canvi no es quedi en un “afegitó” sinó que entronqui realment amb el currículum, per la qual cosa ha hagut de fer múltiples canvis des del primer dia i es mostra satisfeta amb la seva pròpia pràctica i amb l'alumnat.

El cas de **la Marta** (especialista de música i secretària del centre) és, sobretot, la **consecució d'una necessitat sentida** i que ja albirava com a enormement positiva.

No dubta, d'acord amb els resultats de l'experiència en afirmar que comença un camí.

“... això és començar un camí i ara ja tinc previstes una sèrie d'actuacions pel curs que ve...” (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:1)

Encara més, creu en la necessitat de seguir per aquest camí i que no només l'escola ho segueixi, sinó que es traspassi a la resta de centres.

“...per una banda per mi i per l'escola, penso que ha estat un dels projectes més importants que hem fet i que donarà molt suc...”, “és importantíssim que això es traspassi a la resta d'escoles i que això es converteixi en un projecte bàsic dels centres perquè el que està claríssim és que la societat és així..” (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:19)

Reconeix el paper del professorat en aquest canvi i es compromet a continuar-ho.

“...i llavors nosaltres som els que podem convertir això i que sigui una cosa més amable i que faciliti les relacions entre tots ...i per això “vamos a seguir en la brecha”!...”. (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:19)

En tots els casos, sembla doncs que hi ha **unanimitat en valorar molt positivament l'experiència**, tant en el cas de les persones que prèviament ho suposaven com les que es van anar convinent durant el procés d'investigació-acció.

2. VALORACIÓ DEL PROFESSORAT PARTICIPANT SOBRE ELS EFECTES DEL PROJECTE INNOVADOR EN LA SEVA PRÒPIA FORMACIÓ I PRÀCTICA PROFESSIONAL, EN L'ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ INTERCULTURAL

En la mesura que creiem que el professorat esdevé el motor del canvi educatiu (Cabrera et al, 1999), necessitem conèixer de primera mà els efectes que l'experiència ha tingut sobre el professorat participant.

Aquesta dimensió ha estat avaluada de forma positiva, és a dir, s'ha constatat per part de tots i totes les participants una millora en la pròpia pràctica educativa durant el procés des de diferents enfocaments: *respecte al treball amb companys de nivell, quant a la preparació professional, quant a la formació, respecte a la selecció de continguts, el material utilitzat i la creació de recursos.*

2.1. TREBALL AMB COMPANYS DE NIVELL

Una important característica de la investigació-acció cooperativa és, precisament, el ser un procés reflexiu que vincula la investigació, l'acció i la formació i que **es porta a terme en equip** (Bartolomé i Sandín, 2001 i Pérez Serrano ,1998a).

De nou cadascun dels mestres participants valora específicament algun aspecte puntual, quant al treball en equip, respecte a la seva pròpia formació i pràctica professional en l'àmbit de l'educació intercultural.

El Francesc destaca l'oportunitat de **trencar la rutina de treball i modificar el currículum plantejant enfocaments innovadors.**

“A nivell de treball amb els companys de nivell, com no és una cosa molt estructurada a nivell curricular, permet plantejar enfocaments bastant innovadors i més participatius ...el currículum de primària és molt tancat, en canvi amb aquest treball permetia introduir tant a nivell de plàstica, de música, en les presentacions en power point..., alterar el que era una cosa fins ara més rutinària” . (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:5)

Reconeix la Maite **la col·laboració entre els companys i companyes** de cicle encara que algunes cultures només les treballava cadascú, i que amb d'altres activitats s'havien de fer adaptacions segons el grup-classe i els nens i nenes implicats.

“...però hem intentat ajudar-nos en el cas de treballar la mateixa nacionalitat i coordinar-nos respecte a com ho podríem plantejar” (P 2: Entrevista Maite.rtf)

La persona que més ha notat un canvi en la relació amb els i les companyes és la Marta, ja que habitualment no està present en les reunions dels cicles pel fet de ser especialista, i aquesta experiència li ha donat la **possibilitat de treballar en equip**.

“A nivell de treballar amb els altres ha estat molt bé, ja que, si no és per una festa en concret, poques vegades m'arribo a coordinar amb els altres que habitualment no tenen ni idea del que faig a música..., i aquest any ens hem coordinat molt i això m'ha agradat molt també”.(P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:5)

2.2. PREPARACIÓ PROFESSIONAL

Totes les persones participants reconeixen també una millora quant a la preparació professional, tant de tipus intercultural com de materials i estratègies d'ensenyament-aprenentatge, la qual cosa demostra que s'acosten al “professional reflexiu” que Díaz-Aguado (1999) i Besalú (2002) aconsellaven.

El Francesc fa èmfasi en el que en diversos moments de la investigació han deixat palès les diferents persones participants a l'experiència, i ja Bartolomé (coord.1997) i Jordán (2004) ens havien fet veure, i és que hi **havia una mancança de formació inicial** quant a la temàtica intercultural i també de coneixements culturals en general. Destaca però la inquietud que li ha produït en aquest sentit l'experiència.

“...de formació inicial en tenia molt poca respecte a temes d'aquest tipus i dels països que he anat treballant i si que m'ha produït una gran curiositat a nivell personal ....molt...inclòs és aquesta sensació de ganes de viatjar ...” (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:7).

Ressalta també la sensació d'intercanvi amb el mateix alumnat que aportava

informació i la que ell mateix buscava.

“... hi ha per una banda un esforç per part meva, o nostre, d’assabentar-nos de coses, d’investigar, i per altra banda hi ha aquesta mena d’aportació ...una sensació d’esponja”
(P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:7).

La Pilar ens parla efectivament d’un **procés de millora en el decurs de la investigació** i ho justifica.

“...jo veig com una manera de globalitzar, de treballar una adaptació curricular...també ha d’haver una adaptació de les metodologies” (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:7)

Agraeix la Pilar **la possibilitat de provar noves maneres de fer**, tot contant que venia d’una altra escola i tenia ganes de canvis, com ens comenta.

“...al entrar en aquesta escola i aquesta proposta nova ...pues si, me fa replantejar-me coses, no només sobre la interculturalitat ...sinó el canvi de currículum...”, i me donava una altra manera de fer, que trobo necessària, però que em venia molt bé perquè jo vaig canviar d’escola per renovar-me també i m’ha vingut bé de poder abastar aquestes coses.” (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:5)

2.3. SELECCIÓ I INTEGRACIÓ DE CONTINGUTS I MATERIALS INTERCULTURALS AL CURRÍCULUM

Una categoria important d’analitzar, ja que, com molt bé constata Besalú (2002), els llibres de text no donen encara resposta al model intercultural proposat, així que **el professorat i l’alumnat han esdevingut els creadors dels seus propis recursos**, encara que no ha estat possible aconseguir la mateixa quantitat ni qualitat en totes les propostes, ja que depenia molt del material que s’aconseguís per a cada país.

“Després, respecte a la selecció de continguts...això trobo que ha anat una miqueta més irregular i depenia del país...podia ser més profund o més caleidoscòpic...” (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:9)

Aquest paràgraf del Francesc recull una mica la realitat del que va passar, ja que no de totes les cultures disposàvem del mateix tipus de material, ni en quantitat ni en qualitat, però **destaca** també un fet interessant i constant, i aquest és **la implicació i ganex de col·laborar del mateix alumnat**, un cop en marxa l'experiència, la qual cosa, com constatarem amb Banks (1997), fa encara més efectives les experiències.

“...Per exemple de la Xina, que potser ha quedat com l'últim tema, ens hem trobat que cada dia algú portava alguna cosa: un diari xinès, bitllets, o mapes...” (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:9)

La mestra més jove analitza el seu procés de millora i l'avalua tot destacant la **constant recerca d'informació i materials**: llibres, col·leccions específiques, internet...Fa **èmfasi en el paper de la música com a eix** -ja Merriam (1990), i d'altres etnomusicòlegs ens havien fet veure el paper de la música com a excel·lent mitjà de comunicació entre cultures- i la informació aportada per la investigadora.

La Maite constata la **necessitat de tenir material preparat des de principi de curs**, per evitar el excés de treball que ha hagut durant el curs, encara que pensa que es pot tenir previst i preparat el bàsic. D'altra banda, pensa que s'ha de renunciar a altres feines si tens que dedicar-te a treballar pel canvi del currículum cap a la vesant intercultural. Tot i aquest excés de feina detectat, creu que s'han arribat a assolir els objectius curriculars pel nivell.

“Respecte a si hem assolit el que diu el currículum, sí que l'hem complert, i els nens han treballat moltíssim, ara, que potser no ho hem treballat tot el temps suficient perquè tot allò que fèssim fos suficientment significatiu” (P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:6)

Conseqüentment amb la seva forma de treballar, la Pilar no ha tingut problemes en **ajustar els objectius curriculars interculturals als objectius inicials curriculars**, i ens ho explica.

“...ha hagut molta varietat però s'han mantingut els eixos: de la situació geogràfica, del menjar...jo tinc una manera de treballar les socials a partir d'un esquema de “la gent hi viu”, i té: costums, tipus de feina depenent de les produccions que tenen al seu país, tenen cançons,... i això ho he pogut mantenir...el meu esquema mental ho he pogut mantenir, ho hem tocat tot i ha estat bo pels nens ....conèixer una cultura vol dir que si tens quatre potes ben posades sempre podràs enganxar el que veus...i això m'ha vingut molt bé...” (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:9)

Destaca especialment, en aquesta mestra l'**adaptació d'estratègies i recursos** a més dels objectius durant l'experiència.

"...la formació que jo tenia de treballar la interculturalitat era la mateixa que tinc, una manera de fer ...i durant el procés...ho vaig fent, buscant per ordinador , a veure, ho intento, clar, no entenia que tot es treballés igual i llavors sempre pensava: quina altra manera tindrà de treballar això?, però no només en el tema curricular, sinó en els procediments que has de fer i realment és un tema que dóna molt de joc per anar canviant molt de mètodes, tant si treballem en un mapa del planisferi o treballem des d'una part teòrica, o treballem un conte , o anem a la biblioteca a investigar amb els llibres directament , que ho has de fer sempre, en totes les àrees has de variar tot això.." (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:6).

L'opinió de la Marta, contant que el **currículum de música** és prou **obert** i només depèn d'ella, és que ha pogut assolir tots els objectius previstos, ja que li permetia introduir nous continguts i materials sense problemes.

"...pel que fa als objectius de música, he arribat als mateixos per un altre cantó, en lloc d'una cançó he fet una altra i ja està". De totes maneres, he hagut de deixar de fer molt poques coses del temari que segueixo habitualment, ja que pots dedicar més o menys temps a fer una cosa" P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:7

2.4. CREACIÓ DE RECURSOS INTERCULTURALS

El Francesc recull una mica el que ha passat a tot el professorat i és que s'ha hagut de fer "a mida" per part del professorat participant, encara que destaca l'interès de fer-ho així, i exemplifica la **motivació del propi professorat** que Jordán (2004) creu indispensable per suplir carències materials.

"Respecte al material utilitzat...potser l'hem hagut de crear bastant nosaltres ..però bé, també ha estat en aquesta mena de procés de creació on ha estat també la màgia" (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:10)

Un indicador de la incidència de l'experiència quant al material utilitzat, la trobem quan ens explica que l'alumnat ha avaluat aquests materials i propostes "diferents" com les que més els havien agradat, i, en diferents moments, **ha destacat l'alumnat les**

activitats proposades a l'experiència com les més valorades.

“Ahir per exemple , els nens de la classe feien l'avaluació de les coses que els hi havia agradat més de l'escola i sortia en casi bé tots la música i després també deien la plàstica , i preguntant-los: què de la plàstica?, deien que havien treballat tècniques i qüestions diferents: el rei sol del Perú, o fer lletres i números en àrab...veus que indirectament hi ha la resposta de satisfacció perquè s'han utilitzat materials i propostes noves”. (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:11)

A banda del material utilitzat, majoritàriament creat pel mateix professorat i que ha anat apareixent als anteriors capítols durant l'avaluació del procés de transformació curricular, personalment destacaria **el gran ús que han fet d'internet** com a eina de recerca d'informació tant el professorat com l'alumnat quant se li ha proposat buscar informació diversa.

La Pilar, d'altra banda, creu que **s'ha disposat de suficient material, entre el que han aportat el propi alumnat i el professorat**, sobre tot contant que s'ha fet tot en un curs. Destaca la seva intenció (i la nostra) que **el material fet ja estarà preparat per una altra ocasió** i només s'haurà d'adaptar.

Troba a faltar el treball amb diaris (locals o de notícies internacionals) que nosaltres varem desestimar per pensar que era un recurs per a alumnat de més edat.

“...podria ser un gran tema comprar els diaris d'altres països , és un monotema que podria recollir tot...a lo millor també perquè jo vaig pensar que eren molt petits i jo vaig treballar d'una manera molt lúdica , però allò que se m'acudeix per seguir-ho ...el món dels diaris” (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:10.)

Li hauria agradat a la Marta *“fer-los cantar a ells i tenir-ho enregistrat” (P 4: Entrevista Marta rtf - 4:8)*, idea molt interessant que recollirem quan parlem de la prospectiva, i destaca el **procés d'aprenentatge de diferents estratègies** que ara ha pogut provar i que més endavant continuarà elaborant (treball de les cançons amb fitxes introductòries, traduccions, etc...).

“El que t'he vist fer amb les fitxes etc...ara ja sé que ho hauré de fer jo amb les cançons noves , que ara ja vaig tenint material, però que no he fet, i és una de les feines que em poso pel curs que ve.” (P 4: Entrevista Marta rtf - 4:8)

2.5. FORMACIÓ EN L'ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ INTERCULTURAL

Aquesta dimensió, força important en un procés d'investigació-acció, ha estat valorada com a positiva per part de tot el professorat participant. Ja havíem vist que havia una carència inicial de formació específica en aquest àmbit, i el propi professorat **destaca la formació durant tot el procés**, des de diferents vies: *l'autoformació, la formació aportada per l'alumnat, la formació aconseguida pel treball en equip i la formació per la investigadora.*

El Francesc fa èmfasi en el procés investigador i el **paper que el propi alumnat nouvingut té respecte a aquesta formació bidireccional.**

“És a dir, hi ha per una banda un esforç per part meva, o nostre, d'assabentar-nos de coses, d'investigar, i per altra banda hi ha aquesta mena d'aportació ...una sensació d'esponja...” “Aquest nen ens va ensenyar a escriure el nom en àrab, a estructurar alguna frase...hi ha aquesta vessant d'intercanvi que li motivava molt” (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:8)

Tots els mestres participants han valorat també positivament el treball en equip, (com hem vist al punt 2.1.), i s'insideix que la reflexió conjunta, des de la pràctica, des de l'intercanvi d'experiències ha resultat també una bona una via de formació.

És important en un procés de canvi i és inherent en un procés d'investigació-acció cooperativa la figura d'alguna persona que faciliti i recolzi el desenvolupament del professorat de l'escola. Tots els participants a l'experiència han destacat que hagi hagut una **persona aliena a l'escola** que coordinés el grup i facilités material, directrius per portar a terme la investigació, i una certa motivació que fes més fàcil la feina.

“Que estic molt contenta, que ens ha servit molt la col·laboració amb tu, a tots, ...jo la valoro moltíssim, perquè com estem dintre d'aquesta línia ens ha anat molt bé.” (P 5: Entrevista Marilao.rtf - 5:4)

“...però per altra banda potser també reconèixer la teva tasca..., però ets com ets i dinamitzes i xerres molt que també ha estat molt bé perquè aportes moltes coses , però has aconseguit dins de la dificultat de treballar amb grups humans, equilibrar

Capítol 10.

les coses, temptejar moments complicats, ho has sabut portar bé i crec que d'alguna manera has creat o aportat una metodologia de treball que no estem habituats... trobo que ha estat molt bé i que se t'ha d'agrair a tu, je, je, je, realment et felicito". (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:22)

"...que t'has portat molt bé, has portat tots els materials, has col·laborat moltíssim Jo penso que les coses que una persona oferta, no és solament el que oferta, és la persona que se dóna i amb això ho has fet. Vull dir que no deies "Ho vull fer, sinó que has dit "va que ho farem més fàcil", trobo que ho has fet molt bé i això si que el venir i di: "he trobat aquest material", "he portat aquest llibre que...", "tinc una amiga que...", això sembla una tonteria, però encara que no ho aprofitis motiva molt a la gent...quan un veu que un altre ho viu és més fàcil viure-ho. Això és el que volia dir." (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:22)

Destaca aquesta mestra la necessitat que es té, com a docents, de seguir un procés constant de formació, i agraeix el fet d'haver hagut de **plantejar**, amb aquesta experiència, **noves situacions que requerien altres plantejaments educatius**.

"Sí, no només una altra visió, possiblement la visió ja la tens perquè la teva idea com a docent ja va per aquest camí, el que sí és cert que el fet d'haver-ho treballat, haver-t'ho plantejat i haver-te parat davant el "problema", (problema en el bon sentit de la paraula), i el intentar resoldre aquesta situació, clar, tens l'experiència que no em suposa el mateix ara..." (P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:7)

L'especialista de música contempla **el procés com un exemple de formació durant tot el curs**, encara que deixa palès la necessitat de continuar per aquest camí.

"...el que ara he de fer és buscar més recursos" (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:6)

Valora també la formació per part de la investigadora.

"...i donar-te les gràcies, perquè sense tu no ho haguéssim fet".(P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:20)

Tothom sembla constatar, directa o indirectament que, dins del procés de formació ha hagut una part important d'**auto-formació**, derivada d'aquesta idea de professional reflexiu i coherent amb el plantejament d'investigació-acció. La Pilar ho ratifica .

"Respecte a l'autoformació...Sí...sempre s'aprèn". (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:8)

3. VALORACIÓ DEL PROFESSORAT PARTICIPANT SOBRE ELS EFECTES DEL PROJECTE INNOVADOR EN L'ALUMNAT

Si el professorat és el motor del canvi educatiu, l'alumnat esdevé el vehicle que ha d'avançar, ja que, com diverses investigacions ens fan saber (Bartolomé, coord. 1997, Aguado 1991, Besalú 2002), encara no n'hi ha una resposta que abasti la diversitat cultural en les aules.

També aquesta metacategoria ha estat ben valorada pel total de professorat participant a l'experiència, i algunes de les repercussions sobre l'alumnat ja s'han anat veient en la lectura d'altres ítems i a l'anterior capítol, però podem detallar una mica més i avaluar: *el grau de motivació, la resposta actitudinal, el coneixement curricular intercultural, les relacions en el grup i la dinàmica i clima de l'aula.*

3.1. GRAU DE MOTIVACIÓ I RESPOSTA ACTITUDINAL

També valorada de forma positiva per la totalitat del professorat participant ha estat aquesta categoria sobre la motivació i l'actitud de l'alumnat. Hi ha diferents aspectes que han estat ressaltats: *la naturalitat, la implicació, la curiositat, la col·laboració de familiars, el protagonisme dels companys i companyes, i l'ús de la música com a vehicle introductori.*

El Francesc destaca, com altres mestres també constataran, la **naturalitat amb que l'alumnat es va implicar en el procés**, se n'adona que l'alumnat està molt motivat i ho responsabilitza en el fet de introduir activitats noves, amb participació directa de l'alumnat, seguint així les directrius que també Arroyo (2000) ens feia saber com una de les orientacions metodològiques més interessants per arribar a assolir un veritable currículum intercultural.

“Jo penso que el aspecte potser més gratificant, va ser la naturalitat amb que s'encaixava el fet de dir “ara aquests dies buscarem materials o farem això “...una

Capítol 10.

gran naturalitat, tant en buscar referents que els poguessin motivar , o portant materials i després amb el fet de treballar amb el mapamundi , perquè et diuen “ara allà deu ser de nit” o “és l’hivern, o és l’estiu”,...coses que segurament explicades fora de context costa molt situar-se ...jo amb això si que he vist com molta naturalitat i quan es parlava d’aquests països havia una recepció més alta, segurament perquè es veia com un factor extra de creació, d’interès i de participació”. (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:11)

Directament contesta ara el mestre respecte al grau de motivació de l’alumnat en general, tot destacant **el bon funcionament i la implicació de tothom** quan, per exemple, es treballava el coneixement de la cultura peruana, encara que l’alumna nouvinguda tenia, a priori, certes dificultats en el grup.

“El grau de motivació en general alt, per exemple en el cas del Perú, que va ser potser el país més atractiu perquè van portar tot allò de Tintin, la nena que era d’allà , que és una nena amb molts problemes, amb una situació molt complexa d’adaptació aquí, però en canvi va funcionar molt bé, i va haver-hi molts nens que van participar molt, van portar objectes...bé, bé”. (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:11)

Destaca el Francesc **l’actitud encuriosida de tot l’alumnat** encara que detecta diferències si l’alumnat ja fa temps que és aquí i li costa reconèixer referents culturals (recordem que, per l’edat que tenen els nens i nenes de segon pot ser que haguessin vingut de molt petites).

“... una actitud sempre..., sempre generant preguntes , investigant i molt encuriosits veient el que passa en un món tan lluny i tan a prop...el que si és cert és que moltes vegades la quantitat de respostes d’aquests nens està una mica limitada perquè alguns fa molt poc que estan aquí i altres fa temps que estan a Catalunya i els seus referents estan molt llunyans . L’actitud bé.” (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:12)

L’opinió de la Maite destaca el paper que ha tingut, com a **motivació extra** per a l’alumnat, **el fet que familiars dels propis nens i nenes hagin col·laborat** en diferents sessions, ja que pensa que parlar en primera persona resulta més vivencial. Interessant la seva aportació quan detecta que no s’han produït enveges entre l’alumnat pel fet que només alguns familiars (de l’alumnat nouvingut) hagin participat, i destaca també el paper protagonista que en aquestes sessions assoleixen els nens i nenes foranies, ja que és força positiu per a ells i elles.

“El fet de gaudir, com si diguéssim, del privilegi que vinguessin famílies a explicar i parlar del seu país és genial, és genial perquè no hi ha ningú que pugui transmetre millor, i amb més carinyo i amb més afecte les característiques que tu vols transmetre...per exemple, al Nepal va passar i jo mateixa em vaig quedar...quan veus aquells temples i els veus tot el dia amb el somriure a la boca ...no sé, detalls que jo, per més que busqui per internet ni els puc saber ni els puc transmetre ...que la gent que transmeti això sigui gent que hi hagi viscut i tingui una relació afectiva, sempre que es pugui és molt important perquè ningú millor podrà explicar-ho que ells.”...jo crec que a tots els ha agradat, no crec que hagi creat enveges entre els seus companys..” En aquest aspecte és el que jo destacaria més , el fer protagonistes i conèixer les diferents cultures que hi ha a la classe, i perquè som així actualment i és el que es trobaran al carrer...”(P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:11)

La Pilar, no detalla les raons de la **positiva resposta actitudinal de l'alumnat**, però fa èmfasi en que és força satisfactòria en aquest aspecte.

“La resposta actitudinal de tots la trobo molt positiva, molt positiva.” (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:13)

La Marta ens fa veure, molt gràficament, l'**alt grau de motivació de l'alumnat**.

“El grau de motivació molt bé, penso que els incentiva i els motiva moltíssim, igual que quan un nen va de vacances a algun poble i després expliques alguna cosa d'aquell poble, doncs això multiplicat per mil.” (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:9)

En general doncs, li sembla **força positiva per a tot el grup**, i comenta, com a excepció, el cas del nen xinès que no volia saber res del seu país d'origen, malentenenent així el concepte d'integració desitjat .

“quina repercussió ha tingut vers el total del alumnat..., per a mi totes han estat molt positives, fins i tot en el cas del Da que no li acabava de convèncer a ell com a persona, als companys els hi va encantar” . (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:9)

També la Marta és prou rotunda en la seva resposta, destacant –igual que altres professors han detectat en altres moments de l'entrevista- **l'extra de motivació tant per la novetat de les propostes com perquè els “protagonistes” eren els seus mateixos companys i companyes**.

“La resposta actitudinal molt bé, aquests nens responen molt bé a tot, a això encara

més motivats perquè és nou i perquè tocava a uns companys concrets però fora d'això la actitud d'aquests nens és molt bona amb la música". (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:10)

La reflexió final que fa la Marta respecta a l'**actitud positiva cap a la música** esdevé un justificant del per què varem voler començar el procés de transformació curricular cap a la vessant intercultural des del treball de les cançons.

3.2. INTEGRACIÓ DE CONTINGUTS DES D'UNA PERSPECTIVA INTERCULTURAL

De nou el professorat no dubta que l'alumnat ha interioritzat perfectament els nous continguts, ampliant i reforçant el que els objectius curriculars de les diferents àrees preveïen.

Reflexiona el Francesc quan respon aquest ítem afirmant que **es podrien estalviar alguns llibres** de coneixement del medi **si es treballés sempre en aquesta direcció**, - recordem que és l'àrea on més fàcilment s'insereix el coneixement necessari per a comprendre i valorar la realitat humana, social i natural del món en que vivim, com Jordán (1996), Navarro (coord.1994) i Besalú (2002) ens havien fet saber-. Ens explica que seria possible establir noves vies d'adquisició de coneixements.

"...jo penso que tenim llibres de coneixement del medi que casi es podrien estalviar si agaféssim aquests fils a vegades tan lligats a temes com la Interculturalitat o a eixos transversals i amb temes que aportessin els alumnes segurament es podria crear una via que es bases en un país i que a lo millor es deixa oberta ...perquè aquí a vegades ens hem encasellat molt , però que donaria de sí el tema per anar fent referències i creant espais on a vegades podria ser un recurs..." (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:13)

Explícitament la Maite afirma que **s'han aconseguit els objectius bàsics**, i clarament reconeix algunes característiques fonamentals del model intercultural com a necessàries en aquests nous espais educatius, **destacant la recerca de diferències i semblances**

culturals que l'alumnat detecta molt naturalment.

“Si, si, els objectius bàsics s’han assolit, potser el que més és parlar-ne obertament d’aquesta realitat que tenim dins de la classe i que anem a conèixer una miqueta més d’aquests llocs, d’aquestes cultures, d’aquestes llengües...d’aquestes diferències i semblances que tenim entre uns i els altres i amb aquesta premissa que ja dins de la mateixa classe venim de diferents llocs i som diferents i som iguals...tenim diferències i semblances i una mica anar ampliant aquest coneixement” (P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:10)

Ens detalla una mica el procés que ha seguit en el treball intercultural, que permet un **enfocament global**, ja que constata que això els motiva més i els fa participar més activament, la qual cosa demostra la seva inquietud per provar altres metodologies d’ensenyament-aprenentatge.

“...el que els agrada és participar i poder opinar del que estem parlant .. perquè a més moltes vegades ells van aportant coses , més que jo ser la gran expositora, ells són els que van aportant informacions que ells coneixen...aquesta és una mica la meua forma de fer i és una mica la forma de fer-los partícips reals del que estàs treballant, perquè moltes vegades, pobres, és la única forma de motivar-los i introduir-los dins” (P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:10)

No dubta en afirmar la Pilar que **el material es pot adaptar molt fàcilment als objectius curriculars previstos** – com ja ens havia explicat en altres ítems-, encara que es queixa de la falta de temps d’organitzar la informació i els materials elaborats.

“I el coneixement curricular, està clar, es pot adaptar molt fàcilment amb el material que puguem trobar...” ,” ..., jo he fet coses molt maques i el plasmar-ho en programació ...és que no em dóna temps!...” .” I una vegada ho tens fet, si trobes una altra cosa ja l’encaixes...” (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:14)

De nou la mestra de música constata la **facilitat de modificar el currículum de música** incloent altres referents culturals i arribant als mateixos objectius previstos per a l’àrea, encara que destaca també els coneixements generals que ha assolit l’alumnat que ha participat a l’experiència

“A nivell de música si, clar, perquè no influïa el que fossin cançons d’altres llocs, però en altres àrees, jo m’he quedat paradíssima del que saben aquests nens...era molt divertit veure com relacionaven el que coneixien de països sud-americans, ara saben

ells més que jo...molt bé, molt bé., i estan tots pendents, de portar-me coses; hi ha una de segon a que se'n va a Xina a veure una amiga de fa anys, (que això també és divertidíssim), que ja m'ha dit que em portarà coses...ja estan tots a la recerca". (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:11)

Es interessant el comentari final de la Marta que converteix al **propi alumnat en part activa del treball d'investigació** (com també en altres moments han comentat diversos mestres), del que una part important és la recerca, tot contant que s'ha detectat un buit de material elaborat de caire intercultural.

3.3. RELACIONS EN EL GRUP, LA DINÀMICA I EL CLIMA DE L'AULA

Per diferents raons de nou les relacions en el grup, la dinàmica creada al voltant de les sessions i el clima aconseguit a l'aula, **han estat valorades molt positivament per part del professorat participant**. Destaca un altre cop: *la naturalitat, el treball en petits grups, la vivencialitat de les sessions co-conduïdes per companys/es, la manca d'enveges pel protagonisme dels nens i nenes participants, i la música i el treball al voltant del mapa com a recursos més dinamitzadors interculturalment*.

Constata el Francesc de nou la **naturalitat** amb que l'alumnat, com a grup, ha rebut l'experiència, destacant les dinàmiques diferents aparegudes gràcies al treball d'investigació desenvolupat.

"Sobre les relacions al grup...Hummm..ha creat interrelacions, ha creat dinàmiques diferents i coses en principi molt llunyanes per a ells han estat molt motivadores , i d'alguna manera els ha semblat com tot molt proper i molt còmode"(P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:14)

Encara que les relacions i el clima de l'aula eren bons, la Pilar **destaca el treball en petit grup com a experiència enormement positiva** i que ens demostra la seva modificació també de les estratègies d'ensenyament-aprenentatge.

"Les relacions en el grup d'alumnes...molt bé, molt bé...de fet ja és un grup que està

ben cohesionat en aquest sentit ...els conflictes no venen per un problema d'origens...”, “El clima...molt bé...sobretot en el de petit grup ...el poder fer coses amb grup petit ...no és que no es creï un bon clima a l'aula sencera, però és que jo vaig tenir una experiència genial quan vam fer l'Uruguai...dels dies aquells jo tinc una experiència genial.” (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:12)

Interessant el seu comentari, amb coneixement de causa (coincideix que el seu grup-classe té freqüentment problemes de disciplina amb tres alumnes, i cap d'ells és nascut fora), respecte als conflictes al grup.

Quant a les relacions dins el grup, tot el paràgraf de la Marta ens fa veure d'idoneïtat de la feina, sobretot pel seu comentari realista respecte a l'àmbit familiar i la constatació que **al grup no s'han detectat situacions excloents**, ben al contrari, destaca el cas de persones no molt integrades –com també altres professors han constatat- i que han parlat i han estat escoltades.

“molt bones, no hi ha hagut cap sortida de to, cap cosa desagradable, Jo penso...estic seguríssima que a casa senten de coses, perquè conec les famílies, i el 90% són encantadores, però també n'hi ha dels que pensen que els immigrants haurien de tornar a casa seva...i penso que no ha sortit gens entre els nens, això ha estat fantàstic ...dies bé, vol dir que hem fet les coses bé. Molt bé, molt bé, a mi m'ha agradat...i com s'escoltaven a companys que de vegades no eren precisament els més líders com el cas de la xxx o així s'han obert i els companys els han escoltat ...i això també molt bé, molt interessant tot aquest tema” (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:12)

El Francesc lliga directament una percepció de canvi de clima a l'aula en el moment que es feien activitats noves, diferents, que és el que ha passat en la majoria de sessions dedicades a conèixer i reconèixer altres cultures. De totes les activitats **destaca el treball de descoberta amb la projecció muda de Peters com el més engrescador**.

“les activitats han plantejat una organització i un plantejament diferents. Si les activitats eren del mateix tipus que sempre, el clima no ha variat però en quant s'ha generat un canvi en la distribució de la classe o una activitat no habitual, el clima ha canviat molt, sobre tot en algunes sessions molt interessant”. (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:15)

Curiosament, la Maite coincideix de ple amb el Francesc en **valorar positivament el**

clima que es creava a la classe durant les sessions i destacar també el treball amb el mapa com el recurs més apreciat.

“ ha estat una actitud boníssima perquè són totalment oberts i els encantava...el que més m'agradava d'això era el moment de desplegar el mapa, que era la jungla!, tots volien participar, volien sortir, volien parlar i bé a nivell de clima ha estat genial , tenien molts de coneixements ...i ja no només això, sinó que quan he explicat una cosa ells s'han quedat amb detalls, anècdotes bàsicament, característiques que ells s'han quedat i tu no te'n recordes però ells sí se'n recorden...” (P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:9)

Encara més rotunda es mostra quan afirma que **el clima era “perfecte”**.

“I a nivell de clima perfecte, ho han assolit, ho han assimilat perfectament, ho han acceptat perfectament , no han tingut cap tipus de reacció negativa..” (P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:9)

Com a justificació d'aquestes actituds positives generades, se n'adona que **depèn molt de la motivació amb que es presenti per part del professorat**, i lliga directament els resultats amb el convenciment amb que s'ha dut l'experiència a terme.

“...també crec que la implicació afectiva que ells han tingut, tant per una banda per la importància que hem donat nosaltres a aquest treball tant per les característiques de l'alumne que estaven parlant...”. (P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:9).

També la Pilar es mostra **satisfeta amb el clima creat a l'aula**.

“I el clima de l'aula molt bé i sobretot treballant aquests temes s'han sentit molt bé, molt il·lusionats i molt bé”(P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:11)

I ens dona les raons que li fan avaluar positivament aquest clima creat i que reflecteix el seu “modus operandi” com a mestra: que l'alumnat se senti “bé”.

“...molt bé, molt bé...a mi veure un nen...emocionat...és molt...perquè no entenc l'aprenentatge d'una altra manera que com a protagonista no per el que faran ells, sinó perquè se sentin bé, i el poder fer-los sentir bé...molt bé.” ”(P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:11)

De nou la Marta recolza la nostra selecció de la **música com a pont d'entrada** cultural

quan torna a destacar-ho com a desencadenant positiu (com ja Merriem 1990, i altres etnomusicòlegs ens havien fet saber).

“El clima de l’aula de música generalment és un clima obert i agradable, amb molts components d’afecte per mig i aquí penso que quedaven encara multiplicats...suposo que perquè aquells nens ho vivien com una cosa tan visceral que ho traspassaven als altres ...i ha estat bonic” (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:13)

Però fa èmfasi, de nou, en la **major càrrega vivencial que suposava el que fossin els mateixos companys i companyes els que ens ensenyessin** una mostra de la seva llengua, la seva cultura, en la línia que Banks (1997) constatava.

4. IMPACTE EN LA RESTA DE PROFESSORAT I EN EL CENTRE

Aquesta dimensió ha d’estar avaluada per demostrar la possibilitat de la permanència del canvi, és a dir, el final d’un procés que va més enllà de l’experiència puntual i que Bartolomé i Sandín (2001), ens recorden com a necessari per cristal·litzar l’èxit de la investigació-acció.

El professorat participant ha avaluat de forma positiva la possibilitat de fer-ho, encara que cadascú té idees diferents de com encarar-la i adopta diverses posicions personals. També el professorat no participant creu en la viabilitat de la proposta.

S’avalua la incidència tant a nivell de cicle, com en les reunions de claustre i en el centre, destacant l’estreta relació entre el coneixement i participació en l’experiència i l’avaluació de l’impacte. Efectivament, **en la mesura que es coneix de primera mà la proposta, més convenciment hi ha de la necessitat i possibilitat de treballar en aquest sentit.**

4.1. SOBRE LA TRANSFORMACIÓ DEL CURRÍCULUM DEL CICLE CAP A LA VESSANT INTERCULTURAL

El professorat participant, tots mestres de cicle inicial, es declaren, lògicament, convençuts de poder continuar fent-ho, i lliguen la viabilitat al grau d'implicació de la resta de professorat. Ens dóna també el professorat suggerències de vies per aconseguir anar transformant aquests currículums, en primer lloc, lligat a l'arribada de l'alumnat nou a la classe.

La Maite es declara convençuda de poder fer-ho, i veu necessari que el claustre s'impliqui. La seva proposta seria el **lligar el primer pas, de coneixement cultural, a la arribada d'alumnat**, per considerar-ho positiu no només per al grup-classe, sinó per a l'integració del companys i companyes nouvingudes.

“Jo penso que és possible la permanència del canvi , una feina d'aquest tipus a l'escola, però penso que s'ha d'anar establint...s'ha d'anar treballant, potser al claustre sencer...El meu plantejament seria que es fes incidència en els alumnes nouvinguts, i en aquell moment que arriben perquè fer-ho més tard no és que no tingui sentit però no té el mateix valor que quan ells arriben...al mateix temps és un recolzament que aquests nens necessiten...en aquell moment d'arribar...imagina't, si els canvis ens costen a tots, si venen de un altre lloc, si és un altre país, si al damunt parlen en una altra llengua, amb unes característiques culturals molt diferents...el xoc és molt més fort i es important poder-ho fer en el moment que arriben i per desgracia a vegades aquell moment no és al inici de curs, és a meitat de curs que encara és més difícil...la matricula viva i en aquest cas d'alumnes nouvinguts és constant i durant tot el curs...a vegades t'arriben al final del trimestre com aquell que diu o al tercer trimestre.” (P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:12)

I afegeix una declaració de principis respecte a la seva pròpia practica educativa futura i que entronca amb els nostres objectius inicials del treball d'investigació. **A partir d'ara ja treballarà sempre de la materixa manera.**

“Llavors si que és veritat que ara ja no em suposarà, després de l'experiència, el mateix treball que abans, o potser només hagués fet un comentari davant de la arribada del nen nou sense parlar de característiques, ni de la llengua ...sense buscar aquests trets semblants o aquests trets que puguin ser interessants de conèixer i que

són propis del món i nosaltres formem part d'aquest món.” (P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:7)

Molt interessant la declaració de la Pilar quan ens explica, amb rotunditat, que **ella seguirà per aquest camí**, i que ja ho feia, encara que constata que el que era una cosa puntual, **ara ho inclourà de manera natural en la seva pràctica**, la qual cosa demostra el alt grau d'impacte de l'experiència en la seva pròpia pràctica educativa

“Jo ho faré, perquè sí...potser ho hagués fet perquè ja ho feia jo d'alguna manera...ja ho feia quan em venia algú, però no ho escrivia, m'ho plantejava com una cosa puntual, senzillament perquè a un nen se l'ha d'acollir i els demés han de saber d'on ve. Que ara formarà part d'un mecanisme automàtic?, jo estic segura que sí, sense que jo vulgui”.(P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:16)

Trenca una llança en favor de les editorials ja que, en el decurs del temps, ha notat una **sensibilitat més alta dels llibres de text** cap a la vessant intercultural.

“... jo crec que sí, que s'ha d'anar per aquí i que les editorials ja ho van fent, jo les defenso, ja ho estan fent, ja ho inclouen això ...després com ho treballes tu ja serà una altra cosa” ”.(P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:16)

L'especialista de música ja veu el procés de transformació com una realitat, no només per al convenciment que ja tenia de la necessitat de treballar en aquesta direcció (com recull el pla estratègic conegut al capítol 6è), sinó perquè ha participat en l'elaboració, com a membre de l'equip directiu, d'un pla d'innovació docent presentat també com a projecte d'innovació al Departament d'Educació. Interessant constatar la seva indignació ja que sembla que no ha estat aprovat pel departament i el convenciment, tot i així, de tirar el projecte endavant a l'escola.

“... la transformació del currículum cap a la vessant intercultural ja la hem començat, no és una cosa que haguem de començar...ara la hem de començar a escriure, tot i que el projecte d'educació intercultural de l'escola ja està escrit ...¿saps que el vam presentar com un projecte d'innovació?, i ens han dit que no ens donen peles, però nosaltres ho seguirem fent ...no entenc per on van els interessos del departament però bé...és veritat!, és essencial això! ...és que estem aconseguint que el nen aquell que acabi de venir de sentir la cançó del Marroc i senti “los moros no sé què” pugui dir “escolta , jo acabo de sentir una cançó d'un company...”, pugui defensar-los ...bé no

ho entenc, no entenc de que van però nosaltres seguirem endavant” (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:14)

També la Marta ens ha fet saber, anteriorment, que el recurs musical elaborat li serviria de model per continuar la feina amb altres cançons. Aquest comentari també és un indicador de la permanència del canvi.

4.2. LA POSSIBILITAT DE GENERALITZACIÓ DE LA PROPOSTA A TOT EL CENTRE I SUGGERÈNCIES D'ACTUACIONS

En aquest apartat el professorat (participant i no participant), explicita no només la seva **convicció respecte a la possibilitat de generalització a tot el centre**, sinó que fins i tot avancen **suggerències de com portar-ho a terme, coincidint en lligar-ho**, d'una banda, **a l'entrada de nous nous a l'escola i**, d'altra banda, **treballar-ho com a eix transversal**, molt en la línia de les indicacions per al desplegament del currículum intercultural a primària del Departament d'Educació (1996).

“...mirar quins països tenim a l'escola i distribuir-los per nivells, i dedicar-nos durant el curs a coneix-se'ls...” (P 5: Entrevista Marilao.rtf - 5:2)

“...lligat a l'entrada de nens nous nous o bé com un tema transversal en el qual es fan una sèrie d'incidències durant el curs si que seria molt interessant i molt positiu...sobretot pel tema de que veus que hi ha un gran canvi , -potser l'escola en aquest sentit ho ha integrat molt bé-, a nivell d'entendre que som una comunitat i que venim de molts llocs i que no ens estranya res ..” (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:17)

“Es prioritzaran els països que es trobin a l'aula, i es revisarà cada curs...” (P 5: Entrevista Marilao.rtf - 5:2)

Les seves reflexions lliguen amb el convenciment de tots els i les participants que **a aquestes edats no hi ha problemes pel fet de ser d'un lloc o d'altre**, i es pot fer servir aquest model com una mena de treball de “prevenció” per a més endavant.

Torna la Maite a mostrar el seu convenciment de la **bondat de l'experiència**, ara **cara a la generalització al centre**, encara que ens fa veure que prendre aquest camí no ha de

ser una càrrega pel professorat i que s'ha **de tenir cura a l'hora de “significar” als nouvinguts** perquè no sigui negatiu en lloc de positiu l'enfocament.

“Que és possible de tirar-ho endavant sí, i al mateix temps crec que s'ha de plantejar amb carinyo, que el nen nouvingut no es vegi forçat a aquest tipus de treball perquè pot arribar a no funcionar. La gent que ho treballi ho ha de fer d'una forma molt convençuda i fer un plantejament de: quan es farà?, per què es farà? I com es farà? I on tothom estigui implicat i no es vegi com un ofec del treball diari. Jo considero que és un plantejament...o una aplicació important educativa, i que funciona i que és significativa per els alumnes”. (P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:13)

Igual que el Francesc ens havia fet veure la poca problemàtica que hi ha, respecte al “xoc cultural” a les edats on s'ha provat aquest canvi curricular, la Maite ara es planteja la pregunta de: com funcionaria amb alumnat de cicles superiors?, i ens dóna alguna pista de com ella ho plantejaria: **que el propi alumnat ho presenti**.

“...potser haurien de ser els mateixos alumnes qui busquessin aquesta informació i l'exposin als seus companys...potser com és el cicle superior també el sistema metodològic hauria de ser diferent ...això és una cosa que s'hauria d'anar parlant, s'hauria d'anar treballant.” (P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:13)

La Pilar es mostra convençuda de que ja està **posada la primera pedra** cara a la generalització a tot el centre **perquè s'ha recollit al PEC**.

“De generalització en el centre?, bé...es que...ja està...perquè ha entrat en el projecte educatiu de centre” (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:17)

Interessant constatar amb la Pilar que el que l'ha donat més feina no ha estat l'experiència de cercar material i treballar-ho, sinó el fet de deixar constància de tot el procés (diaris, reunions...), pensa doncs que, un cop no s'hagi de seguir aquest protocol d'investigació-acció, **es podrà implementar sense cap problema**.

“...cap problema, es podrà implementar d'una manera facilíssima...ja tenim aquest material que ens diu que podem fer des de totes les àrees” (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:17)

La Marta, des de la llibertat que li permet la seva feina d'especialista, ens fa saber les tres vessants des d'on treballarà **a música: com a benvinguda i acolliment de l'alumnat nouvingut, en tots els cursos on hi hagi alumnat forani ja escolaritzat i**

mantenint diverses integracions curriculars per a tot l'alumnat. Interessant destacar la seva opinió que de nou ens fa veure la necessitat d'aquest canvi curricular més enllà del context puntual de l'aula.

"...encara que no tinguem nens (nouvinguts) s'ha de introduir en el currículum"(P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:15)

Respecte a tirar-ho endavant no hi veu problema, perquè ja està aprovat el pla d'innovació que va presentar l'equip directiu i perquè des de l'àrea de música no té cap dubte, fins i tot implicant a l'alumnat de parvulari (que no depèn d'ella).

Un indicador que ens demostra fins a quin punt està convençuda la Marta de la bondat del projecte i ha afectat la seva pròpia pràctica educativa la veiem en el següent paràgraf.

"...per això vull programar-ho, perquè vull parlar amb els tutors i fer el que hem fet aquest any, perquè el treball arribi a les altres àrees i sigui una cosa més general"
"(P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:15)

De manera espontània la Marta afegeix un tret significatiu pel nostre objectiu de permanència del canvi curricular i d'acord amb les característiques d'un model educatiu intercultural: **l'educació ha de ser intercultural hagi o no representants a les aules d'alumnat forani.**

"...jo penso que aquestes cançons les incorpore al repertori, tingui o no tingui nens d'aquestes nacionalitats,...de fet hi ha molts nens d'altres cursos que ja estan esperant que ho fem el curs que ve".(P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:7)

D'altra banda, el professorat no participant també ha deixat palesa la seva opinió sobre la possibilitat de generalització a tot el centre, encara que hi ha diferències entre la contundència i el convenciment de la directora del centre i la resta de professorat que **ho supedita a la participació de tot el professorat.**

"Si que tindrà...perquè ho hem parlat i ja ho tenim assumit com escola...ja tenim un projecte aprovat com escola, i per tant s'ha d'implantar al currículum, tots els projectes comencen d'aquesta manera i després es van implementant al currículum i queden dintre del projecte educatiu de centre..."(P 5: Entrevista Marilao.rtf - 5:3)

“Estic disposada a participar perquè s’ampliï a tota l’escola, encara que ens doni més feina de moment, però sempre que es faci en grup.” (P 6: Entrevista professorat no participant.rtf - 6:3)

“Em sembla bé, s’han de fer coses noves per millorar, jo estic disposada si tothom s’implica.”(P 6: Entrevista professorat no participant.rtf - 6:8)

“Em sembla bé, contant que tothom s’impliqués, sobre tot els tutors.”(P 6: Entrevista professorat no participant.rtf - 6:12)

4.3. ELEMENTS POSITIVS O AFAVORIDORS

El professorat participant ha destacat aquí els elements més positius que han anat apareixent al llarg del procés investigador i els que troba més afavoridors per continuar treballant en aquest sentit.

Com que el Francesc està convençut que **el model intercultural compta amb molts factors de motivació**, creu que es pot treballar el mateix currículum de **coneixement del medi però amb una visió més amplia**, amb informacions d’altres països.

Tot i així, està tan content amb el resultat de l’experiència que ens diu que **serà difícil de millorar**.

“Home, jo crec que aquest any ha estat bastant immillorable , perquè d’alguna manera ha anat “in crescendo” je, je...no, perquè al principi hi havia molts dubtes i semblava que no ens aclariríem , però fixa’t que la valoració final ha estat molt entusiasta , per tant per millorar-ho a nivell de cicle o de centre, lo ideal seria això, poder estendre-ho, poder convèncer.” (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:16)

Destaquem aquesta última frase del paràgraf del Francesc com a molt important, ja que ell mateix se n’adona que, **en la mesura que la gent participa es motiva**, encara que es pregunta, tot seguit, “com” es podria infiltrar al currículum. Avança una proposta que demostra la incidència de la investigació en la seva pràctica educativa: **centrar el**

canvi al voltant dels tres eixos de la comunitat educativa.

“Potser una de les possibilitats, a partir de les conclusions , que dintre els objectius del cicle, que l’altre dia en parlàvem, ja centrar tres àmbits : l`àmbit professorat, l`àmbit alumnat i l`àmbit de famílies , i potser en l`àmbit d`alumnat aquest any havia aquest projecte a segon i, d`alguna manera, seria estendre-ho i que s`incorporés com un objectiu de cicle” (P 1: Entrevista Francesc.rtf- 1:16)

La Pilar està convençuda de la **necessitat de recollir**, en primer lloc, **material divers, provar-ho i engegar idees**.

“Anar agafant més material, quan hagi tingut més experiències ja te vindrà què més pots afegir ...a priori no pots determinar el què, has de tenir més idees, se t`acudiran més ...si aquest material el reculls, serà una vegada....bé, de fet no serà un recull de material, serà una manera de treballar”.(P 3: Entrevista Pilar.rtf- 3:18)

Com que està a la comissió de biblioteca, ens mostra la seva indignació pel poc material que hi ha d’aquesta temàtica, i es compromet a invertir diners en comprar-ho.

Un indicador clar d’aquest procés de millora es pot llegir en el següent paràgraf, on avalua la seva feina i encara troba mancances que explicita.

“...m’hauria faltat sortir a algun museu...m’hauria faltat sortir a l’exterior, anar a veure una dansa “de no sé què...”.(P 3: Entrevista Pilar.rtf- 3:7)

El procés de treball de la Maite, com hem vist a l’anterior capítol, era des d’un enfocament global de les diferents cultures. Aquest **enfocament global és l’element** que considera alhora, **més positiu i afavoridor** per continuar treballant.

“...potser era més fàcil treballar les característiques d’aquell país o d’aquella cultura de una forma global, i quan parlo global ho dic de posar-ho en el mapa, de situar-ho, de parlar-ne, de que el nen sortís i expliqués, fent-lo una mica protagonista, seguint un treball que nosaltres havíem preparat abans”, (P 2: Entrevista Maite.rtf- 2:5)

Tot i aquest enfocament introductori global, **no veu problema a incidir en totes les matèries curriculars**, i, en alguns casos, continuar treballant tot el curs (com el cas de l’àbac i el tangram que es van parlar al conèixer la cultura xinesa i es van continuar treballant).

“...Però que és això, que la incidència curricular a cada lloc també es podia fer, a

llengua buscar un conte que la seva procedència fos aquell país. Però moltes vegades el que feia a la classe i funcionava bé era el coneixement del país, les seves característiques...” (P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:5)

Molt clara en la seva contesta, la Marta creu que només faltaria **ordenar i organitzar el material creat**.

“Home, acabar de programar les activitats de classe i em penso que amb això...i el que volem fer és a la biblioteca fer uns dossiers per països o per cultures que hi hagin les activitats recollides i que la gent a més, si se n’inventen una o busquen per internet o per on sigui la puguin anar incloent allà. Amb la qual cosa amb el que ja tenim i el material que es trobi és molt fàcil que la gent ho vagi tenint com un ...com un costum que no costi gens...i al mestre qui arriba de fora se li diu i prou” .(P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:16)

Interessant l’afirmació que preveu el que és habitual en una escola: que arribi **professorat nou**. Tampoc aquí la Marta veu cap problema, ben a l’inrevés, pensa que serà **més fàcil engrescar-los des d’un bon començament**.

4.4. DIFICULTATS DETECTADES

No hi ha hagut gaire dificultats detectades per part de les persones participants, ja la majoria han estat no donades pel procés de transformació curricular, sinó pel propi procés investigador: reunions, simultaneïtat de projectes en curs, temporització, etc... amb la qual cosa no tindrien incidència en el futur.

Tot i així, algunes de les dificultats detectades si que s’han de tenir presents cara a la permanència del canvi: **manca de material, manca de flexibilització del temps** (horaris tancats), **problemes amb l’ús de la llengua vehicular**; (agreujats amb l’entrada de noves llengües a l’aula), **dificultats amb la col.laboració amb algunes famílies**, (per falta de coneixement de la llengua o poca implicació), **reticències d’alguns mestres de l’escola, alumnat nouvingut que no accepti participar en aquestes accions, sensació d’impossició a la resta de professorat i por d’algunes**

persones a l'esforç "extra" demandat.

En tots els casos esmentats, el professorat participant està d'acord que la única **"solució"**, és que els agents educatius es creguin el que estan fent.

El Francesc comenta, com a dificultat, el tema de la **recerca de material** a treballar, com en altres ocasions ja ha aparegut.

"L'altra dificultat podria estar potser en el que deies , una miqueta de la preparació , el fet de trobar recursos de tots els països d'una manera més o menys equilibrada , això en alguns ha estat més fàcil i en altres potser hem navegat més , però bé, pel que comentaves tu hem agafat una via ,...però a vegades també és trobar materials que no et desbordin perquè ha vegades et porta un excés d'informació i no tens manera de regular-la ." (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:21)

Una interessant reflexió en veu alta que fa el Francesc té a veure, no només amb l'experiència, sinó al desenvolupament "normal" de les classes, ja que reflexiona sobre el problema **d'anar canviant de matèria obligatòriament cada 45 minuts**.

"doncs nosaltres aquí portem un horari, com et diria, molt "zàping", amb sessions de 45 minuts, amb els especialistes, i és contínuament una sensació de que els nens canvien de canal, canvien de canal, i de vegades hi ha una sensació de no tenir un espai de tranquil·litat i que si la sessió ha estat iniciada i dura més del compte puguis estar amb ells ...és una sensació de dificultat, perquè a les hores acabes convertint aquella sessió en una mena de pastilla que l'encapsulem aquí...potser hauríem de ser més flexibles, tot i que ha vegades ho som, i pensar que no passa res si a vegades ..."jo és que si és coneixement del medi no puc saltar-me'l", i es poden saltar perfectament...no sé." (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:21)

Una altra dificultat que detecta el Francesc, no derivada del procés investigador ni de l'experiència en sí, però necessari de tenir present, és el problema de **l'ús de la llengua catalana entre l'alumnat**, ja que, evidentment, hi ha molt alumnat sud-americà que fa servir el castellà com a llengua vehicular, i això arrossega a la resta de companys i companyes.

La Maite detecta una dificultat molt important quant a formació del professorat no només en el model educatiu intercultural, sinó simplement respecte a la **formació cultural en general**, sobre tot en el cas de cultures força llunyanes per a nosaltres.

“...informació, perquè jo he parlat de països que per desgracia jo no coneix-ho...i mira, el que busques d'aquí i d'allà, el que he anat trobant a internet i bonament el que jo he pogut transmetre i ja et dic , com era una cosa molt participativa de la classe , d'alguna manera ho hem anat completant entre tots ...però no deixa de ser parlar i treballar de unes coses que tu no coneixes ...i tens aquest “handicap”, tenir que buscar informació i transmetre als alumnes coses que realment no són properes a tu ni les tens assimilades totalment, però bé..”.(P 2: Entrevista Maite.rtf - 2:14)

La Pilar detecta tres tipus de dificultats, d'una banda, el fet que la **col·laboració amb les famílies** (que hem intentat durant tot el procés) no sempre és possible per diferents circumstàncies. D'altra banda, l'ofec de treballar un temari nou –en el seu cas perquè ha vingut d'una altra escola- i, a més, incorporar totes les **integracions de contingut** previstes. Per últim, destaca una dificultat relacionada només amb el procés investigador, i és el fet de deixar constància escrita de les sessions (en el seu cas, a més, la Pilar no ha volgut ser gravada en vídeo i per això ha transcrit les gravacions d'àudio).

“Cara a les famílies...no totes col·laboren igual, però això no és criticable, no tothom és igual de participatiu, ¿no?, i ens hem d'acostumar i ens hem de reconèixer en això Respecte al temps real de dedicar-li al tema...una mica ofegadet de temari si, però també és problema meu pel fet de treballar amb una editorial nova i no estava tot ben programat al nostre nivell .Respecte a lo demás no, es convertirà en una cosa normal ...si no és que demanes que escriguis el que has fet...això ha estat bastant dur per a mi.”(P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:19)

Només detecta la Marta dues dificultats, diferents de la resta de participants, una d'elles té a veure amb el **professorat reticent cara a tirar endavant el projecte**, però és positiva en aquest sentit.

“Jo penso que gent reticent hi ha per tot... hi ha mestres reticents, però jo penso que pocs , i en el tema de la multiculturalitat molt poca cosa i que ja els enganxarem” (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:17)

L'altra dificultat ha estat centrada en el cas de només un nen que, encara que **nascut a la Xina** i amb tota la família d'allà, **no volia saber res de la cultura xinesa**. Aquest nen ha estat un cas que ens ha fet pensar força en el plantejament general de la investigació, ja que una de les característiques de l'educació intercultural és tenir present les cultures representades a les aules, però, i si no volen aquesta significació?.

La Marta ens dóna una interessant resposta a aquest problema que ens afirma en el nostre convenciment: **s’ha d’obrir el currículum a d’altres cultures hi hagi o no alumnat representat a les aules i estigui o no aquest alumnat interessat en participar activament.**

“...ho tinc claríssim, potser a principis de curs no ho tenia gens clar i pensava “no, no, si aquest nen no vol dir-nos que els seus pares són xinesos i els seus avis i que ell s’ha criat en aquesta cultura encara que ell formalment sigui català, doncs deixem-ho estar”, però clar, després de tota la reflexió i tot el que hem vist aquest any, és que aquest nen es trobarà cada setmana amb el fet que li diguin que és xinès, i llavors més val que ho tractem i que a més els demés no s’empobreixin d’aquest tema perquè ell no en vulgui saber res...però s’ha de tractar amb molts miraments...i això ens ho haurem d’estudiar molt bé”. (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:17)

La Pilar també mostra la seva inquietud perquè **la resta de professorat ho vegi com una mica imposat**, ja que l’experiència ha quedat molt tancada al grup de segon (els participants directes). Tot i això, reconeix que la visió que poden tenir els altres de feina extra que ha suposat pels participants en realitat no ha estat tan feixuga. **Creu que s’ha de predicar amb l’exemple.**

“...se’ls ha d’explicar el que es pot fer, i tampoc molt, pues quan t’ho vegin fer ja se’n adonaran que no és tant “. (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:17)

4.5. IMPACTE SOBRE EL PROFESSORAT NO IMPLICAT

Recollim en aquest punt l’opinió del que pensa el professorat participant respecte al impacte sobre la resta de professorat, junt amb l’opinió recollida de diferents mestres no implicats directament en el treball investigador, obligant als professionals a “reflexionar” sobre l’experiència (com recomanen Diaz-Aguado, 2003 i Cabrera et al, 1999).

La Pilar **mostra el convenciment que la gent s’anirà afegint**, com de fet ja ha passat, i fa una asseveració interessant al final de la seva resposta traient ferro a la dificultat de posar-ho en marxa.

“...bé, molta gent s’ha implicat després, hi ha gent que ha pogut ajudar i ha portat coses ...la Roser no se va implicar al principi directament i li tocava pels nouvinguts però va venir després, la Isabel igual, vull dir que...la gent s’implicarà, jo això ho tinc clar, que és més fàcil del que sembla”. (P 3: Entrevista Pilar.rtf - 3:20)

En la mateixa línia de la Pilar ens explica la Marta el nivell de participació i motivació de la resta del professorat, **lligant directament el sentit de la resposta al coneixement de la proposta.**

“Per a mi hi ha gent que té ganes de fer-ho, ens han vist i han dit, “ostres, és un projecte interessant” i de fet hi ha gent no implicada directament, com ara la Isabel, que en el cas del Nepal s’ha implicat ...després la Roser també ...bé, segur que ens farà molta propaganda, a més l’any que ve tenim aula d’acollida, que ja veurem com funciona...però voldrà dir que també tindrem més gent que ajudi, i jo crec que els altres no costarà gaire que entrin en el projecte.” (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:18)

Reflexiona però respecte al impacte en la resta de professorat, i se n’adona que ha estat molt tancat a segon, encara que, com en altres ocasions s’ha dit, **en el moment que algú coneixia alguna de les experiències o participava d’alguna manera, es mostrava força satisfet..**

“...i va haver gent que se li van notar les ganes, veies que deien “quina llàstima no haver pogut ser...”. (P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:18)

“però ara sembla que la cosa s’ha anat introduint, com que s’ha presentat el projecte d’innovació docent des de l’escola i la gent, al menys té una curiositat pel projecte, jo crec que entre el professorat sí.”(P 5: Entrevista Marilao.rtf - 5:6)

També coincideixen en el **tancament a segon** altres mestres que no havien participat directament a l’experiència.

“La informació que ens ha arribat respecte a la experiència no ha estat massa fluida, s’ha concentrat molt en el professorat de segon, però personalment em vaig interessar i vaig preguntar als nens, ja que, com sóc professora de anglès també passant per mi tots. Em van dir, en diverses ocasions que estaven molt contents, em van ensenyar algunes coses que havien après i em va semblar que s’ho prenién molt seriosament” (P 6: Entrevista professorat no participant.rtf - 6:1)”

“La veritat és que no m’ha arribat quasi bé informació d’aquesta, ha estat molt tancat a

Capítol 10.

segon.” (P 6: Entrevista professorat no participant.rtf - 6:6)

“Tinc la informació que s’ha donat al claustre, (de l’experiència i del pla d’innovació), de les cultures i països treballats, sé que tothom que ha participat està força content i també he vist, pels passadissos, els murals que s’han fet” (P 6: Entrevista professorat no participant.rtf - 6:10)

Encara que està d’acord en que el professorat dels altres cicles no s’ha implicat en el projecte i s’ha tancat a segon, **destaca** (el Francesc), **la satisfacció dels que en algun moment han participat o conegut l’experiència**, (com també altres mestres han constatat).

“...però els que han participat han vist que havia un canvi ...a mesura que ho han conegut de primera mà s’han motivat més”. (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:20)

“...pel que diuen els professors participants si que sembla que els nens estan contents, que s’han aconseguit els objectius que ells s’havien proposats...”. (P 5: Entrevista Marilao.rtf - 5:6)

“Em sembla molt bé, m’agrada molt la idea, encara que no tingui un coneixement precís , però penso que s’ha introduït molt naturalment, i que també és una forma de trencar al dinàmica habitual i és molt profitós.” (P 6: Entrevista professorat no participant.rtf - 6:2)

“Em sembla molt bé, tot el que sigui integrar, i em sembla molt interessant el que aconseguix amb els nens nouvinguts que es senten protagonistes -que m’han explicat-, i trobo que es positiva per a tothom” (P 6: Entrevista professorat no participant.rtf - 6:11)

El Francesc ens explica que acaben de fer la valoració amb la resta del cicle (primer i segon), que **al principi semblava que no ho veien clar, però ara ho han valorat positivament**.

“Sí, avui hem fet valoracions i ho hem valorat molt positivament ,...potser no els hem explicat amb la profunditat que ho hem estat fent,...no ho sé, ella ho ha escoltat i han vist que tots estàvem molt satisfets...” (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:20)

Destaca el paper de la música com a desencadenant del canvi.

“ Jo penso que hi ha una falca oberta que és la de música i que funciona molt bé i que si ja des de música tenim com el referent de dir “mira, seria un o dos cops l’any, i el

material ja hi ha una part que està fet , i als nens els motiva “i això queda incorporat al currículum, no hauria haver-hi massa dificultats en acceptar-ho”. (P 1: Entrevista Francesc.rtf - 1:20)

4.6. INCIDÈNCIA EN LES REUNIONS DEL CLAUSTRE

Per a aconseguir evidències del canvi, necessàries en un plantejament d'investigació-acció, fem servir les reflexions del professorat del centre educatiu.

Ens explica la Marta, (secretària del centre), **el procés de coneixement que ha tingut la resta de l'escola, i que ha estat molt formal**, ja que s'ha presentat en les reunions del claustre.

“...però els altres s'han assabentat molt a nivell formal , a nivell de claustre quan hem presentat el projecte i poc més. S'ha explicat en els cicles, se n'ha parlat, perquè clar, si presentes un projecte d'escola tothom ha d'estar assabentat . Està aprovat pel consell escolar, està aprovat pel claustre, però de moment hi ha que no s'han implicat...ja s'implicaran...”(P 4: Entrevista Marta.rtf - 4:18)

També el professorat no implicat ens comenta que ha conegut la proposta en les reunions del claustre, i **es mostra optimista respecte a la seva extensió al centre**, sempre lligat a que tothom també participi.

“Crec que serà una experiència positiva, encara que el problema serà que alguns professors no es voldran implicar, però penso que si un grup engega la resta ho seguirà.” (P 6: Entrevista professorat no participant.rtf - 6:4)

“Sé que es va presentar al claustre, però ara mateix no tinc present les característiques, em sembla bé que es faci, no m'importa haver de treballar més” (P 6: Entrevista professorat no participant.rtf - 6:9)

“Tinc la informació que s'ha donat al claustre, (de l'experiència i del pla d'innovació), de les cultures i països treballats, sé que tothom que ha participat està força content i també he vist, pels passadissos , els murals que s'han fet” (P 6: Entrevista professorat no

participant.rtf - 6:10)

Tot i la “formalitat” de la presentació del treball investigador, en aquest punt volem presentar, finalment, el **document que va ser elaborat per l’equip directiu de l’escola** mentre desenvolupàvem el nostre treball investigador i que, tot seguit, es va presentar, a les acaballes del curs 2004-2005 , **i va ser aprovat per tot el claustre de l’escola e inclòs en el Projecte Educatiu del Centre.**

Com veurem, parteix de la investigació que s’estava portant a terme en aquells moments, i recull i referenda els principals objectius plantejats en la mateixa, amb la qual cosa sembla provar la permanència del canvi que Bartolomé i Sandín (2001), ens recorden com a fonamental per assolir amb èxit els objectius d’una investigació com aquesta.

Pla d’innovació

Com veurem, el pla d’innovació docent que l’escola va aprovar en acabar el curs, contempla diferents punts.

En un primer moment, fonamenta el seu plantejament des de l’experiència de la investigació-acció cooperativa realitzada a segon curs: *Formulació*.

Un segon punt el dedica a la *diagnosi* i recull l’objectiu últim del nostre propi treball de tesi: transformar la pràctica educativa per donar resposta a la diversitat cultural, adoptant un enfocament intercultural i lligant formació i pràctica.

El tercer punt es refereix a la *finalitat* del pla, i fa émfasi en aconseguir potenciar la consciència i coneixement per part de tota la comunitat educativa de les diferents cultures fomentant actituds de respecte i valoració de la diversitat.

El quart punt detalla els *objectius generals* del pla: 1) Introduir nous objectius i continguts al currículum que donin coneixement d’altres cultures, iniciat a través d’una cançó dels diferents països representats a la classe. 2) Relacionar altres matèries amb la cultura pròpia dels diferents països, no majoritaris. 3) Adequar els objectius i continguts del Projecte Curricular de Centre a la nova situació.

Els *objectius específics* explicitats en el punt nº 5 recullen el procés seguit en el nostre propi treball investigador: introduir el coneixement cultural des del treball amb

cançons, lligar amb activitats a totes les àrees, reflexionar sobre el procés, classificar els materials i diversificar-los per aplicar-los a tots els cursos, (aquests últims objectius són un indicador clau de la permanència del canvi).

El següent punt detalla *l'avaluació* del procés, destacant l'observació com a estratègia de recollida d'informació, i la voluntat de recollir dades, analitzar-les i reflexionar sobre el procés, tot reajustant els objectius d'acord amb els resultats obtinguts.

Finalment, també detalla la *temporització* a curt i llarg termini, preveient dos anys per la implantació del pla a tota l'escola.

PLA D'INNOVACIÓ NÚM. 2

I.- Formulació

- *Projecte d'investigació-acció cooperativa, tutelat des del Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació, de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona, sobre la diversitat cultural*

II.- Diagnosi

- *S'ha iniciat, de manera experimental, i amb la col·laboració d'una alumna de doctorat de la UB, un projecte d'innovació docent, que vol ser una tendència reformadora de la pràctica educativa per tractar de donar resposta a la diversitat cultural de la societat actual.*
- *El projecte pretén aportar, inicialment des del camp de l'educació musical, les carències detectades de formació i recursos des del punt de vista d'un enfocament intercultural.*

III.- Finalitat

- *Aconseguir potenciar la consciència i coneixement per part de tota la comunitat educativa de les diferents cultures fomentant actituds de respecte i valoració de la diversitat.*

IV.- Objectius generals

1. *Introduir nous objectius i continguts al currículum que donin coneixement d'altres cultures, iniciat a través d'una cançó dels diferents països representats a la classe.*
  2. *Relacionar altres matèries amb la cultura pròpia dels diferents països, no majoritaris.*
  3. *Adequar els objectius i continguts del Projecte Curricular de Centre, a la nova situació.*
- *Promoure la competència en múltiples cultures.*
  - *Estimular l'autoestima de l'alumnat representant de les cultures treballades i ajudar a crear identitats culturals personals.*
  - *Implicar a les famílies foranies en activitats escolars.*

Capítol 10.

- *Conèixer altres formes de veure i ser tot aprofitant les diferents cultures.*
- *Reconèixer els lligams i semblances entre cultures.*
- *Promoure el diàleg cultural des de la igualtat.*
- *Apreciar la diversitat ètnica i cultural com a element positiu*

V.- Objectius específics

- *Iniciar a través d'una cançó el coneixement d'un país determinat, per a després aprofundir a través de diferents àrees d'una manera natural.*
- *Introduir en les unitats de programació de les diferents àrees elements que relacionin les activitats amb realitats pròpies de cada un dels països representats en el grup-classe.*
- *Aplicar els recursos desplegats com unitat de programació, a cada una de les àrees curriculars.*
- *Adaptar i planificar cada sessió d'acord amb les dades analitzades.*
- *Incorporar els nous materials elaborats a l'escola, inventariar-los i classificar-los.*
- *Adaptar i diversificar els nous materials per poder utilitzar-los en diferents nivells.*

VI.- Avaluació

- 1 *Recollida de dades, anàlisi i avaluació.*
- 2 *Disseny les següents unitats de programació tenint present les observacions realitzades.*
- 3 *Valoració de l'evolució mitjançant una observació sistemàtica del procés.*
- 4 *Reflexió sobre la manera de millorar en el seu cas.*
- 5 *Obtenir suggeriments i propostes de tots els participants en el procés.*
- 6 *Conèixer la incidència de l'aplicació del recurs en l'alumnat.*
- 7 *Retroacció en el cas de no obtenir resultats satisfactoris i incorporació de nous objectius si fos necessari.*
- 8 *Reiniciació del procés ajustant objectius.*

VII.- Temporalització

◆ Planificació a curt termini

- *Durant el primer curs s'ha experimentat al segon curs de primària.*
- *Ampliar a tot el cicle inicial en el curs següent*

◆ Planificació a llarg termini:

- *Dos cursos més per a la implementació a tota la primària*
- *Procés avaluatiu continuat fins el termini del període d'incorporació plena.*

Hem destacat el paràgraf corresponent a la temporalització, que reflecteix la **intenció del centre en continuar i ampliar la proposta de canvi cap a un currículum intercultural per a tota l'escola, ajudant així a avaluar positivament la permanència del canvi proposada.**

A TALL DE RESUM

A falta de triangular els resultats obtinguts durant el procés investigador (capítols 7, 8 i 9) i que veurem en el proper capítol (11) quan avaluem la consecució dels objectius plantejats, no podem menys que mostrar-nos força satisfetes pel que ha aparegut en aquesta tercera fase del procés investigador.

Si el que volíem era conèixer la incidència del canvi al centre educatiu des del anàlisi de les entrevistes al professorat participant i no participant i l'anàlisi dels documents del centre que s'havien vist afectats, creiem que hem aconseguit recollir-ho.

Si parlem de resultats, encara que parcials, aquests no demostren més que un alt grau de satisfacció per part, sobre tot, de les persones participants a l'experiència i, més enllà de tot dubte, una repercussió directa en el conjunt de l'escola recollit en el pla d'innovació docent aprovat i que acabem de conèixer.

